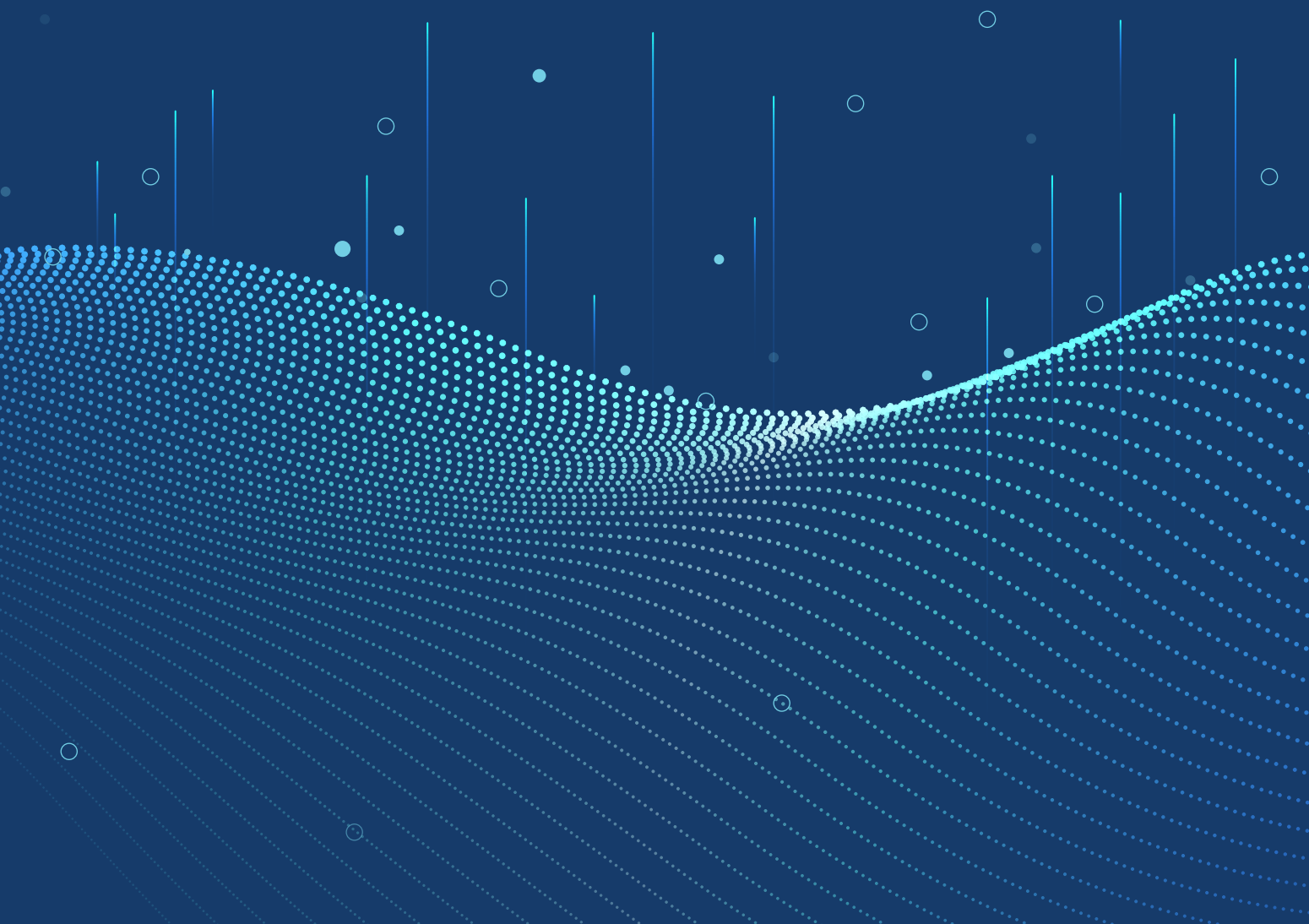

ANALIZA PRIKUPLJENIH PODATAKA O POLITIČKOM INTEGRITETU NA KOSOVU

Septembar 2023, Priština

Kosovski demokratski institut je ogranak
Transparency International za Kosovo

Misija KDI-a je da podrži razvoj
participativne demokratije
i borbu protiv korupcije
promovisanjem transparentnosti,
odgovornosti i integriteta na svim
nivoima i sektorima društva.

AUTORSKA PRAVA © 2023. Kosovski demokratski institut (KDI).

Kosovski demokratski institut zadržava sva prava na ovaj izveštaj i nijedan deo ove publikacije neće biti predmet reprodukcije ili prenosa u bilo kom mehaničkom ili elektronskom obliku, uključujući fotokopiranje ili bilo koji sistem čuvanja ili pronalaženja materijala bez prethodnog pismenog odobrenja izdavača. Publikacija se može reprodukovati ili prenositi samo u nekomercijalne svrhe. Kad god i ko god namerava koristiti odlomke ili različite materijale ove publikacije, dužan je jasno navesti izvor iz kog su pribavljeni odlomci ili materijali.

Ako imate bilo kakvih komentara, kritika ili predloga, kontaktirajte nas putem bilo koje od sledećih opcija navedenih u nastavku:

Adresa: Ulica Bajram Kelmendi, Nr. 239,
10000, Priština, Kosovo
Tel.: +383 (0)38 248 038
E-mail: info@kdi-kosova.org
Web: www.kdi-kosova.org

Autor: Diana Metushi Krasniqi
Metodologija: Integrity Watch – Transparency International
Dizajn: envinion

Analiza prikupljenih podataka o političkom integritetu na Kosovu

IPA-2022-440-922 | Osmatranje integriteta na Zapadnom Balkanu i u Turskoj

**Finansira
Evropska unija**

Ovaj dokument sačinjen je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Sadržina ovog dokumenta je isključiva odgovornost Kosovskog demokratskog instituta [KDI] i ni pod kojim okolnostima ne može se smatrati da ista odražava stavove Evropske Unije.

SADRŽAJ

06

UVOD

07

SPISAK OCENJIVANIH
SKUPOVA PODATAKA

09

OCENJIVANJE KARAKTERISTIKA
PODATAKA

11

REZULTATI EVALUACIJE

14

PREPORUKE

15

ZAVRŠNE FUSNOTE

SPIŠAK OCENJENIH SKUPOVA PODATAKA

Otvoreni podaci imaju ključnu ulogu u borbi protiv korupcije jer omogućavaju transparentnost, odgovornost za rad i učešće građana. Pristup građanstva imenicima javnih zvaničnika omogućava preispitivanje njihovih postupaka i služi kao činilac odvratanja od koruptivnih radnji. U nastavku je dat opšti pregled koji otkriva važnost transparentnosti u određenim politikama namenjenim borbi protiv korupcije:

- Dostupnost **deklaracija o imovini i interesima** građanstvu pomaže da se otkriju sukobi interesa i nezakonito bogaćenje.
- Otvoreni podaci o **finansiranju političkih aktivnosti** štite od neprimerenog uticaja i potpora su poštenim izborima.
- Podaci o **vladinom budžetu i vladinoj potrošnji** omogućavaju njihovo praćenje i umanjuju rizik od pronevere.
- Objavljivanje informacija o **javnim nabavkama** obezbeđuje poštenu konkurenciju i efikasno korišćenje sredstava.
- Otvoreni **zapisnici o glasanju** čine zvaničnike odgovornim za rad; pomažu u prepoznavanju zakona napisanih u nečijem interesu i doprinose izgradnji poverenja, i
- **Registri privrednih subjekata** obelodanjuju finansijska krivična dela i pomažu u prepoznavanju rizika povezanih sa finansiranjem političkih aktivnosti i dodelom javnih sredstava.

Ukratko, dostupnost otvorenih podataka koji se odnose na javne zvaničnike, imovinu, političko finansiranje, vladin budžet, potrošnju, javne nabavke, zapisnike o glasanju i registre privrednih subjekata je nužnost u borbi protiv korupcije. Iako je Kosovo uspostavilo solidan pravni okvir koji promoviše transparentnost prema svojim građanima, dostupnost otvorenih podataka, na žalost, još uvek je ograničena.

OCENJIVANJE KARAKTERISTIKA PODATAKA

Svaki pokazatelj izmeren u osam oblasti javnih politika ocenjen je jednostavnim odgovorom DA/NE. Konačan rezultat proisteći će iz prikupljenih vrednosti na svako od pitanja.

- Svaka vrednost „D” jednaka je 1.
- Svaka vrednost „N” jednaka je 0.

Izuzetak od navedenog je pitanje D-Formati, čije je merenje razrađeno u opisu arednog pokazatelja (Tačka 6).

- 1. D-Postoji:** Da li ova informacija postoji u nekom obliku, **čak i ako pristup njoj nije javan?** DA/NE/**NEMA DOKAZA** (Molimo opišite dokaze, a ako je takav slučaj, unesite **linkove** koji mogu ukazivati na postojanje podataka.) Ako je odgovor na ovo pitanje „NE” za neku od grupa procenjivanih podataka, onda nema potrebe da nastavite sa ostalim upitima označenim sa „D-” za datu grupu podataka, jer neće biti primenljivi
- 2. D-Podaci:** Da li su ti podaci dostišni na internetu, u bilo kom obliku? DA/NE (Unesite linkove za dostupne podatke kao dokaz.) Ako je odgovor na ovo pitanje „NE” za neku od grupa procenjivanih podataka, onda nema potrebe da nastavite sa ostalim upitima označenim sa „D-” za datu grupu podataka, pošto neće biti primenljivi
- 3. D-Vreme:** Da li su podaci dostupni kao blagovremeni i ažurirani? DA/NE (Unesite datum najnovijeg ažuriranja i **učestalost ažuriranja** kao dokaz.)
- 4. D-Potpunost:** Da li grupa podataka sadrži sve jedinice/članove/predmete koje treba da prijavi? (Na primer, u slučaju imovine i interesa službenika, da li grupa podataka obuhvata sve relevantne službenike, **ili ima takvih koji nedostaju**) DA/NE (Ako nema, opišite meru tog nedostajanja i navedite neki ključni primer. To se veoma često neće moći proceniti bez nekog **detalnijeg**, istraživanja, tako da će se ovo pitanje tretirati kao **test pitanje**).
- 5. D-Tačnost:** Da li vlada objavljuje grupe podataka sa najvišim stepenom tačnosti koji je moguć bez agregiranja podataka? DA/NE (Opišite kao dokaz svako postojeće agregiranje.) Na primer, vladina potrošnja može se prijaviti na najvišem stepenu na nivou svake plaćene fakture, ili kao objedinjena/agregirana prema kategoriji potrošnje ili instituciji koja troši.
- 6. D-Format:** Da li vlada objavljuje grupe podataka u mašinski čitljivim i formatima koji su za višekratnu upotrebu? DA/NE Ako je odgovor DA, da li se to radi: a) kao mašinski čitljiva datoteka, ili b) kao API. Ako je odgovor NE, da li je to a) tekst u vidu slike/rukom pisan tekst, ili b) digitalni tekst? (Unesite spisak svih dostupnih formata, kao dokaz.) Neki primeri mašinski čitljivih i višekratno upotrebljivih formata su: csv, xls, xlsx, ods, xml, shp, px i json. **Ta pitanja ocenjuju se na sledeći način: DA(a) = 1; DA(b) = 1,5; NE(a) = 0; NE(b) = 0,5.**

|||||

7. **D-Otvaranje:** Da li vlada objavljuje otvorene podatke, koji su otvoreni i pod otvorenom i neograničenom licencom? DA/NE (Unesite reference na sve važeće politike tarifiranja i licence, kao dokaz.) Otvorena licenca treba da jasno glasi da je svakom dozvoljeno da je ponovo koristi i da ne ograničava namenu za koju se podaci mogu ponovo koristiti, pored **pripisivanja i distribuiranja**. Pogledajte definiciju i spisak otvorenih usaglašenih licenci radi detaljnijeg uvida u ono što se računa kao otvorena licenca.
8. **D-Dostupnost:** Da li vlada objavljuje grupe podataka bez obavezne registracije? DA/NE (Unesite linkove do svakog procesa obavezne registracije, kao dokaz.)
9. **D-Interoperabilnost:** Da li vlada koristi zajedničke identifikatore kad prikuplja i objavljuje podatke? DA/NE (Unesite reference za svaki standard koji se primenjuje, kao dokaz. Ako ne koristi, molimo navedite podatak da li se ti identifikatori obično dele sa drugim glavnim grupama podataka.)
10. **D-Metaodaci:** Da li se vlada stara da grupe podataka sadrže dosledne metapodatke, uključujući najmanje opisni naslov, izvor podataka, datum objavljivanja i dostupne formate? DA/NE (Unesite linkove do svakog postojećeg opisa metapodataka, kao dokaz.)
11. **D-Dokumentacija:** Da li vlada pruža jasnu prateću dokumentaciju za grupe objavljenih podataka sa dovoljno informacija da bi se shvatio izvor (izvori) i analitička ograničenja podataka? DA/NE (Unesite linkove do svake prateće dokumentacije, kao dokaz.)
12. **D-Opseg:** Da li je grupa podataka **dostupna na** nacionalnom nivou? DA/NE. (Ako je odgovor NE, molimo da u napomenu unesete geografsku oblast koju pokriva).

|||||

REZULTATI OCENJIVANJA

Kako bi obradio pitanje korupcije u političkom finansiranju na Kosovu, KDI je odabrao da oceni osam skupova podataka ili izvora, svaki zasnovan na 12 pokazatelja. Cilj takvog odabira je da pomognu u prepoznavanju rizika od korupcije povezanih sa ovim aspektom javnog angažovanja. Ova ocenjivanja su bile presudna da se utvrde kako povoljni aspekti tako i nedostaci u pogledu transparentnosti i dostupnosti podataka u različitim javnim institucijama. Evaluacije ujedno otkrivaju velike kontraste u stepenu otvorenosti, uočene među ispitivanim skupovima podataka na Kosovu. Dok su određeni skupovi podataka lako dostupni, za druge je potrebno poneti zahtev u skladu sa Zakonom o slobodi informacija (FOIA). Zatim, neki imaju zasebne izvore podataka, dok drugi uopšte nemaju skupove odnosno izvore podataka.

Evaluacija ističe otvorenost podataka o javnim nabavkama kao značajnu ilustraciju prakse transparentnosti podataka. To je iskazano kroz pružanje blagovremenih i besplatnih informacija o svom radu, uz pridržavanje sa formatom Partnerstva za otvorenu upravu (POU).

Mada na veb stranicama postoje javni i besplatni podaci o prijavama imovnog stanja i poslovni registri, ni Ministarstvo trgovine i industrije niti Kosovska agencija za sprečavanje korupcije ne objavljuju sopstvene skupove podataka o tome.

Ministarstvo finansija je još 2018. godine pokrenulo Portal transparentnosti, sa fokusom na vladin budžet i potrošnju. Za žaljenje je što od 2021. godine ta platforma stagnira, što je čini neupotrebljivom za aktuelni izvor. Evaluacija otkriva postojanje javno dostupnih i besplatnih izvora podataka u pogledu javnog budžeta (u obliku pravnih dokumenata koji sadrže tabele) i vladine potrošnje (finansijski izveštaji). Međutim, ti izvori podataka dostupni su jedino u PDF formatu.

Nedavno je Centralna izborna komisija pokrenula objavljivanje finansijskih izveštaja političkih stranaka na svom sajtu. Međutim, ti izvori podataka prikazani su u obliku skeniranih slika, što predstavlja veliki izazov za njihovo ispitivanje ili upotrebu u dalje svrhe.

Ipak, dve javne aktivnosti koje su iskazale najmanje zadovoljavajući učinak su one koje se tiču registra javnih zvaničnika i pokazatelja evidencije o glasanju. Najnovija objava registra javnih zvaničnika datira iz 2018. godine. Ne samo to, oprema za elektronsko glasanje u Skupštini nije u funkciji od 2019. godine, što je dovelo do nepostojanja evidencije o izveštajima za pojedinačne poslanike u tom vremenskom periodu.

Më poshtë është një vlerësim i secilit grup të dhënash të vlerësuar dhe/ose burim, bazuar në 12 tregues.

|||||

Skup podataka	1. Da li postoji	2. Podaci	3. Pravovremenost	4. Potpunost	5. Granularnost	6. Formati
Imovina i interesi javnih zvaničnika	D	D	D	D	D	N(b)
Registri privrednih subjekata	D	D	D	N	D	N(b)
Imenici javnih zvaničnika	D	N	N/P	N/P	N/P	N/P
Vladin budžet	D	D	D	N	N	N(b)
Vladina potrošnja	D	D	D	D	N	N(b)
Javne nabavke	D	D	D	D	D	D(b)
Finansiranje političkih aktivnosti	D	D	D	D	D	N(a)
Evidencije o glasanju	N	NP	N/P	N/P	N/P	N/P

|||||

7. Otvorenost	8. Pristupačnost	9. Interoperabilnost	10. Metapodaci	11. Dokument	12. Obim	Ukupan zbir
D	D	N	N	N	D	8.5
D	D	D	N	N	D	8.5
N/P	N/P	N/P	N/P	N/P	N/P	1
D	D	D	N	N	D	7.5
D	D	D	N	N	D	8.5
D	D	D	N	N	D	10.5
D	D	N	N	N	D	8
N/P	N/P	N/P	N/P	N/P	N/P	0

PREPORUKE

Na osnovu nalaza ove analize prikupljenih podataka, slede neke od preporuka za delovanje nadležnih institucija koje su, pored promovisanja transparentnosti i poverenja javnosti, presudne za borbu protiv korupcije i za promovisanje javnog i političkog integriteta:

1. Poboljšati pristup informacijama o imovini i registrima privrednih subjekata: Da bi povećala transparentnost, Agencija za borbu protiv korupcije treba da omogući građanima otvoren pristup skupovima podataka o prijavama imovnog stanja javnih zvaničnika i registar javnih zvaničnika.
2. Poboljšati pristup registrima privrednih subjekata: Iako su informacije o registrovanim kompanijama dostupne javnosti u veb formatu, Ministarstvo trgovine i industrije trebalo bi ipak da pruži otvoren pristup svojim skupovima podataka, što bi uklonilo birokratske prepreke i vremensko kašnjenje u pribavljanju ovih ionako javnih informacija.
3. Ažurirati i održavati platforme transparentnosti: Ministarstvo finansija trebalo bi da se postara da se platforme transparentnosti, kao što je Portal transparentnosti, redovno ažuriraju i održavaju, te da umesto zbirnih podataka o rashodima omogući otvoren pristup skupovima podataka o izveštajima o budžetu i rashodima.
4. Poboljšati dostupnost izveštaja političkih stranaka: Centralna izborna komisija treba da se angažuje na stvaranju digitalne infrastrukture za izveštavanje o finansiranju političkih aktivnosti. Takva infrastruktura ne samo što će doprineti tačnosti i delotvornosti izveštavanja, već će još omogućiti analizu, poređenje i razumevanje finansijskih aspekata političkih stranaka.
5. Osposobiti opremu za elektronsko glasanje: Skupština Kosova treba da preduzme neophodne korake da popravi ili zameni nefunkcionalnu opremu za glasanje u Parlamentu. Obezbeđivanje tačne evidencije o glasanju je ključno za održavanje transparentnosti i odgovornosti za rad u zakonodavnom postupku.
6. Usaglašavanje skupova podataka: Kabinet premijera treba da se uključi u davanje smernica za rad, da ustanovi standarde podataka, uključujući i njihovu kompatibilnost, te da podrži institucije u poboljšanju njihove prakse upravljanja podacima.

ZAVRŠNE FUSNOTE

Indeks percepcije korupcije, Kosovo, 2023. godina, Transparensi internešenel
<https://www.transparency.org/en/countries/kosovo>

Ljudi i korupcija: Evropa i Centralna Azija, 2016. godina, Globalni barometar korupcije
<https://www.transparency.org/en/publications/people-and-corruption-europe-and-central-asia-2016>

Kosovo: Sloboda u svetu 2023. godine, Izveštaj za zemlju, Fridom haus
<https://freedomhouse.org/country/kosovo/freedom-world/2023>

Opservatorija za digitalnu agendu Kosova 2022. godina, Otvoreni podaci Kosovo (NVO)
<https://opendatakosovo.org/wp-content/uploads/2022/07/Kosovo-Country-Report-2022.pdf>

Puls javnosti XVIII Kosovo, 2020, UNDP
<https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ks/PublicPulse18ENG.pdf>

Anti-corruption digest Kosovo*, 2019, Council of Europe
<https://www.coe.int/web/corruption/anti-corruption-digest/kosovo>

Open Data Watch-Open Data Inventory
www.OpenDataWatch.com

Vlada prekršila zakon svojim monopolom na odobravanje vozila, Insajderi
<https://insajderi.com/qeveria-shkeli-ligjin-monopolin-ne-homologimin-e-veturave>

Antikorupcija podnosi krivičnu prijavu protiv ambasadora Martina Berišaja, 2022 Kallxo.com
<https://kallxo.com/lajm/antikorrupsioni-dorezon-kallezim-penal-ndaj-ambasadorit-martin-berishaj>

„Ping-pong“ sa tenderom vrednim 5 miliona za bolnicu u Prizrenu, 2021 Kosovski demokratski institut
<https://kdi-kosova.org/wp-content/uploads/2021/06/38-Spitali-Nëna-dhe-fëmiu-në-Prizren-ALB-01.pdf>

TRANSPARENTNOST
I BORBA PROTIV
KORUPCIJE

